

Fogászati prevenció mikrobiológiai vonatkozásai

Dr. Herczegh Anna

Konzerváló Fogászati Klinika

Fogászati prevenció mikrobiológiai vonatkozásai

1. Normál flóra
2. Plakk, biofilm fogalma
3. Jó baktériumok
4. Preventív fogász feladatai mikrobiológiai szemmel

A szájüreg normál flórája

A normál flóra feladata szervezet védelme az exogén, patogén mikroorganizmusokkal szemben

- Antony van Leewenhoek saját és mások száját tanulmányozta.
- A szájüreg mikroflórája állandóan változó, komplex mikrobiológiai-ökológiai rendszer.

A normál flóra jellemzői

- 600-800 fajta species
- 100 to 200 fajta species állandóan jelen van
- antagonista és szinergista hatást fejt ki a szájba bekerülő seu apatogén seu patogén mikrobákra

egyensúlyi állapot

- mennyiségi és minőségi összetételét számos tényező befolyásolja.

Életkor

Születés

- a száj sterilnek tekinthető
- *Lactobacillus*, *Candida* fertőzés a születés során
- fokozatos fertőződés a környezetből (normál flóra kialakul)
- anyai, rokoni fertőzés jelentős

Tejfogak megjelenése

- Gingivális sulcus
- *S. sanguis*
- *S. mutans*
- *Actinomyces*

Életkor hatása a mikroorganizmusokra

Maradó fogak megjelenése

- Anaerobok száma nő

Idősebb kor → mélyülő tasakok → anaerob flóra felszaporodik

Prevotella melaninogenicus

Treponemák

Műanyag fogpótlások

- *Candida*

Fogatlanná válás

- egyes baktériumok eltűnnek

S. sanguis

S. mutans

L. acidophilus

Fizikokémiai faktorok hatása a mikroorganizmusokra

- A normál testhőmérséklet 36-37°C
- A szájban a hőmérséklet igen széles határok között változhat
- Az orális baktériumoknak alkalmazkodniuk kell a szélsőséges hőmérsékleti ingadozáshoz
  - Jégkrém -5°C
  - Forró ételek +55°C
  - A hőmérséklet különbség: 60°C!!!

Fizikokémiai faktorok

Supragingivális plakk

oxigén nyomás változik a plakk érettségétől függően

- Kezdetben aerob körülmények, magas oxido-redukciós potenciál
- A fakultatív anaerob baktériumok oxigén felhasználása és bakteriális metabolitok oxigén redukciója révén

- 3-5 napos plakkban az oxido-redukciós potenciál mínusz érték → anaerob körülmények

Nyál hatása a mikroorganizmusokra

- Pufferoló hatás

- Mosó és bevonó anyag

- IgA: baktériumokkal aggregálódva gátolják a kötődést
- IgG: ellenanyag termelés a baktériumok ellen
- glikoproteinek segítik a fogon a baktériumok rögzülést

Nyál hatása a mikroorganizmusokra

- lizozin: bontja a bakteriális peptidoglikánt
hidrolizálja a mukopoliszacharidokat a baktériumok sejtfalában
- laktoferrin: bakteriosztatikus hatása van
vaskötő glikoprotein, ami több **baktérium növekedését gátolja** a vas megkötése révén
- laktoperoxidaz: hipotiocianát ion képződését elősegíti
a hipotiocianát a fehérjék szulfhidril csoportjainak oxidálása és a **baktériumok citoplazma membránjának károsítása** révén fejtik ki antibakteriális hatásukat

A sulkus hatása a mikroorganizmusokra

A gingivális sulkus plazmából származó folyadékot tartalmaz

- Nagy mennyiségű ellenanyagot és egyéb immunológiailag aktív összetevőket tartalmaz pl.: komplement fehérjéket
- A domináló immunglobulin az IgG, melynek feladata a **kolonizáció megakadályozása**

Szájhigiéné, étkezési szokások

- 100 - 200 féle species mindig jelen van a szájbán
- 1000 - 100000 CFU/ml baktérium van egy fogon **jó szájhigiéné** mellett

- 100 millió CFU/ml baktérium van egy fogon **rossz szájhigiéné** mellett

Betegségek, gyógyszer szedés

- Diabétesz
- HIV
- Sjogren szindróma
- Vérnyomás csökkentők
- Antibiotikumok

Sjogren's Syndrome- Cervical Dental Caries

A plakk fogalma

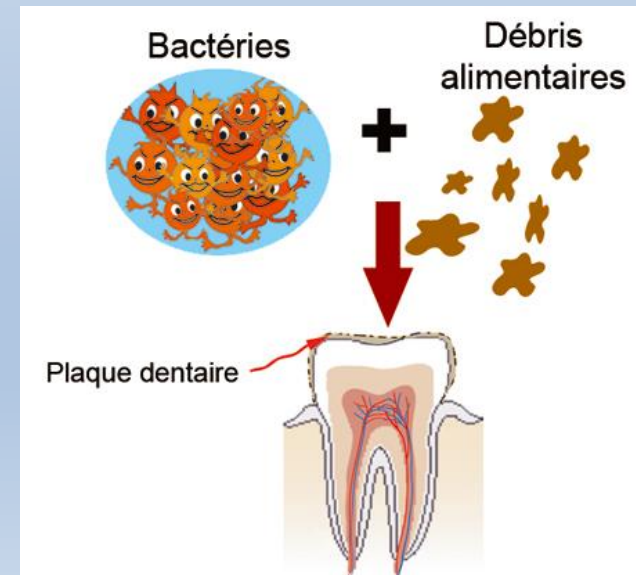
Fogak, fogpótlások, fogkövek felszínén összegyűlő, a felszínhez erősen tapadó mikroba aggregátum.

Jellemzői:

puha, fehér, amorf, granuláris felrakódás, mechanikus tisztítással távolítható el.

Keletkezése:

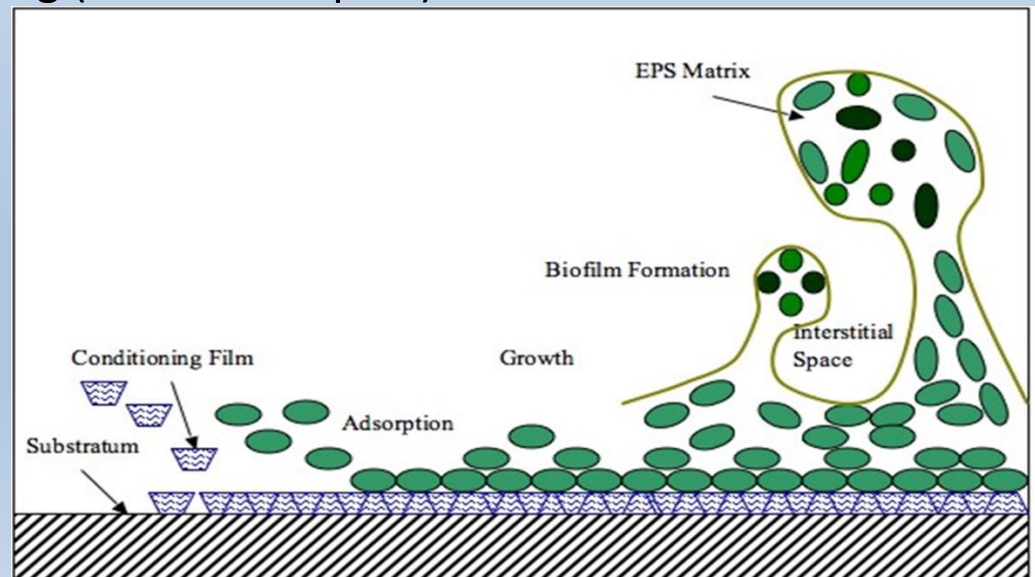
- megtisztított fagon 20 perc múlva megindul keletkezése (pellikulán)
- 6 óra múlva kimutatható
- 30 nap alatt éri el maximumát
- mikróbák szájüregi kolonizációja előfeltétel

Biofilm képződés

A biofilm képződése négy fő lépése:

- 1. A felszíni réteg tulajdonságának megváltozása → megtapadás
- 2. baktériumok és a szerkezet fehérjéi összekapcsolódnak (felszíni hidrofóbicitás)
- 3. A biofilm növekedése, baktériumok kolonizációja. (termelődő poliszacharid segít a felszínhez való kötődést)
- 4. az extracelluláris poliszacharidban (EPS) a mátrix és vertikális struktúrák között üres térközök jelennek meg (belső transzport)

Biofilm jellemzők

- mennyisége függ: szájhigiéniától
- megjelenése: fissurák, interproximális felszín, gingiva tasak, fogpótlások
- keletkezését elősegíti: torlódott fogazat, nyáaltermelés csökkenése, dohányzás
- Elhelyezkedése: szupragingivális
szubgingivális

Biofilm hatása a baktériumokra

- megakadályozza az antibiotikumok, szájvizek hozzáférhetőségét a baktériumhoz
- fagocitózissal szemben rezisztensek a baktériumok
- kolóniában a baktériumok ellenálló képessége megsokszorozódik

antigén → antigén- antitest reakció → immunkomplex+ granulociták

progresszív elváltozás

Biofilmben lejátszódó interakciók

- Béta-lactamas termelő enzimek az antibiotikumokat az összes baktérium számára inaktiválják
- Penicillin rezisztencia a biofilm tagjai között (*S. mitis*, *S. oralis*) géntranszfer útján átvihető
- *F. nucleatum* véd a *P. gingivalis*, *T. forsythia* inváziója ellen (defensin-2 fokozása a hámsejtekben)

antibakteriális peptid

Jó és rossz baktériumok

- Nem a száj csíramentesítése, hanem az egyensúly fenntartása a cél
- A jó (gut) baktériumok fenntartják az egészséges száj flórát
- Védenek a betegségek ellen
- A szájüregi hasznos baktériumok segítik az emésztést

Probiotikumok

Élő mikrobiális táplálék-kiegészítők

Természetesen is jelen vannak a táplálékban

Erjesztett ételek, savanyú káposzta, uborka joghurt, kefir sajtok

Mecsnyikov – *Lactobacillusok* fogyasztása jelentős egészségügyi előnyt jelent az emberek számára.

Probiotikumok

Legfontosabb specierek

- *L. paracasei*
- *L. plantarum*
- *L. rhamnosus*
- *L. fermentum*
- *L. salivarius*

Jelentőségüket mutatja, hogy szájüregből izolálható 600-800 különböző mikroorganizmus 1%-át teszik ki

- *B. bifidum*
- *B. dentium*
- *B. longum*

- *Streptococcus thermophilus*

Probiotikumok működése

- a lokális normálflórát fenntartja (a bélflóra egyensúlyának pozitív irányú megváltoztatásával a szervezet állapotát javítják)
  - bakteriosztatikus hatású bakteriocint,
  - hidrogén-peroxidot termelnek
- az immunrendszer működését támogatja
- segíti a metabolikus effektusokat

Probiotikumok szájüregi vonatkozásai

- működésük a szájüregben hasonló lehet a gastrointesztinális traktusbelihez
- szájüregi szerepük jelentőségével egyre többen foglalkoznak

Alkalmazhatóak:

szájüregi infekciók prevenciója

caries

parodontitis

halitózis

Probiotikumokkal történő kezelések

- *L. paracasei* (1 mg, előlt)

csökkenti a patogén baktériumok számát,
csökkenti a *S. mutans* számot

- *S. salivarius* K12 (Blis12)

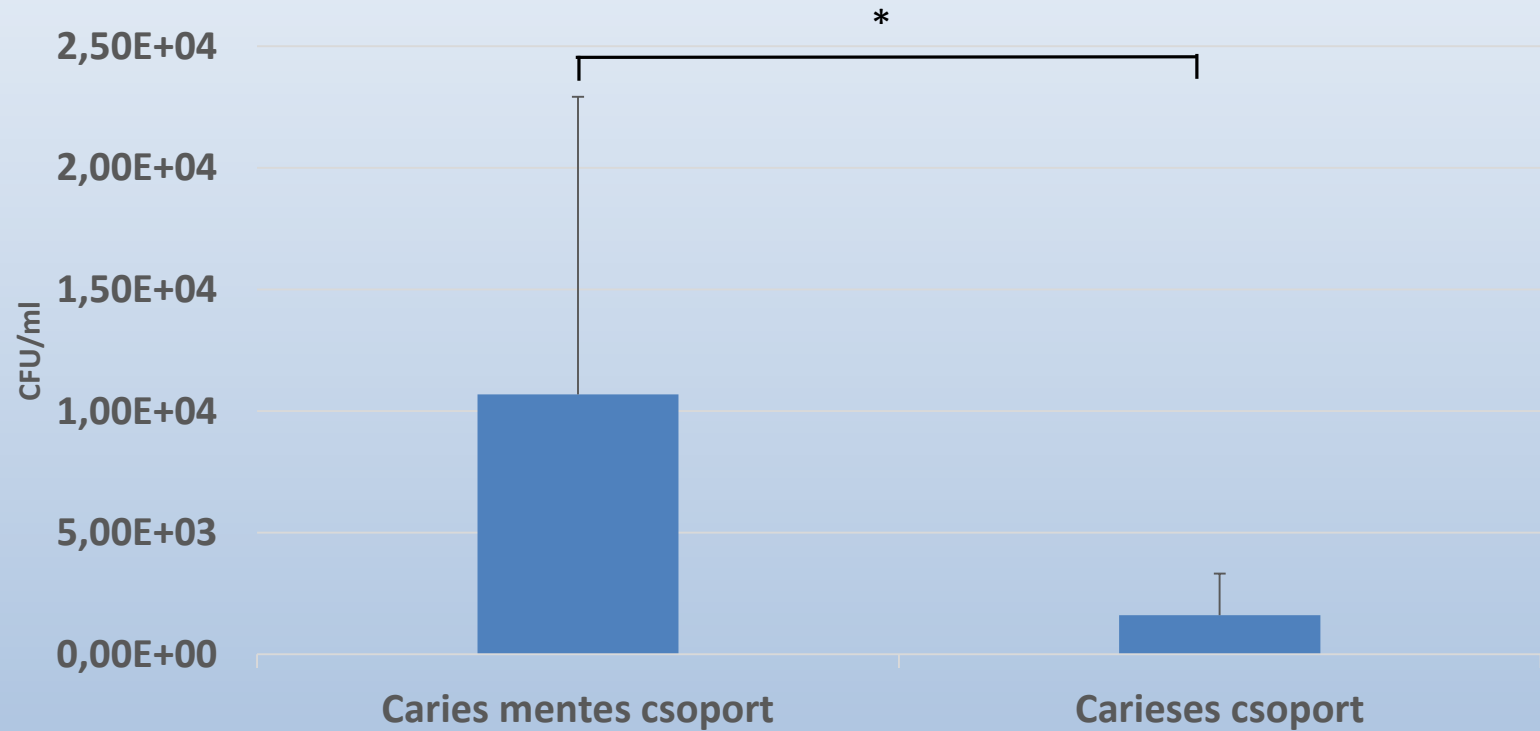
természetes egyensúlyt teremt a száj
mikroflórájában

(1 tableta 109 baktériumot tartalmaz)

Eredmények I.

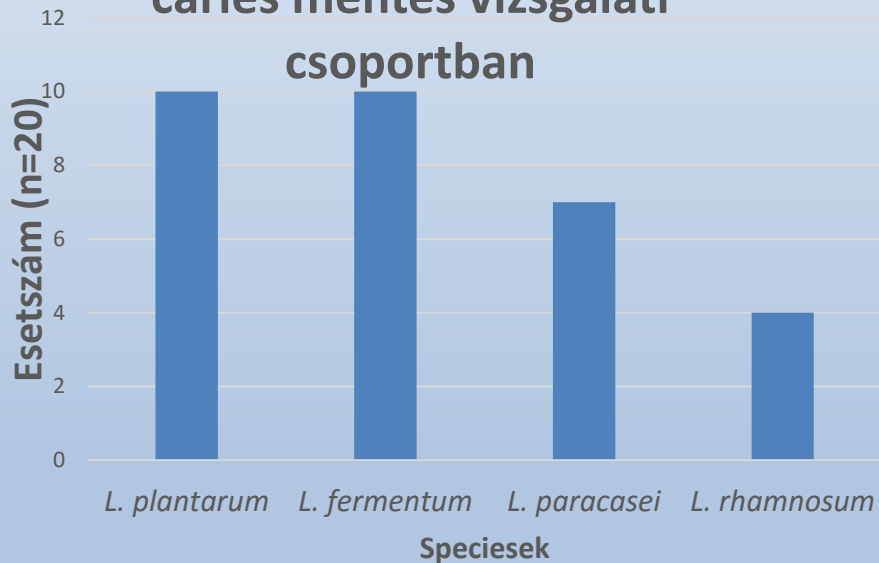
Összcsíraszám *Lactobacillus*

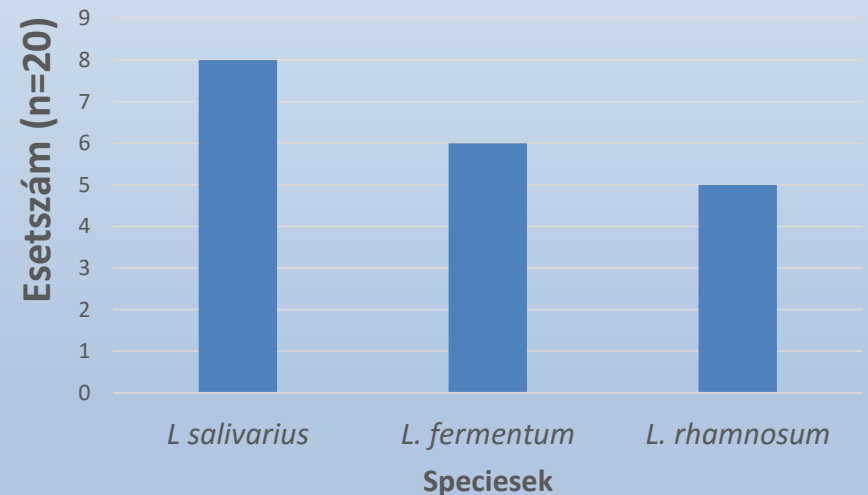
Lactobacillus speciestek előfordulási arányai

Eredmény II.

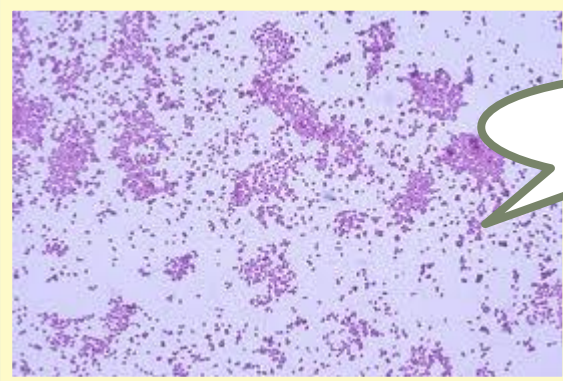
Lactobacillus előfordulása caries mentes vizsgálati csoportban

Lactobacillus előfordulása carieses vizsgálati csoportban

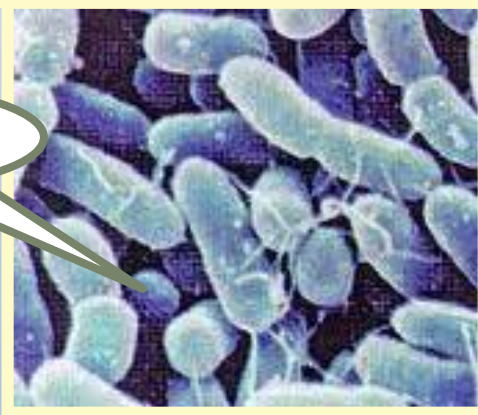
Fogbarát baktériumok

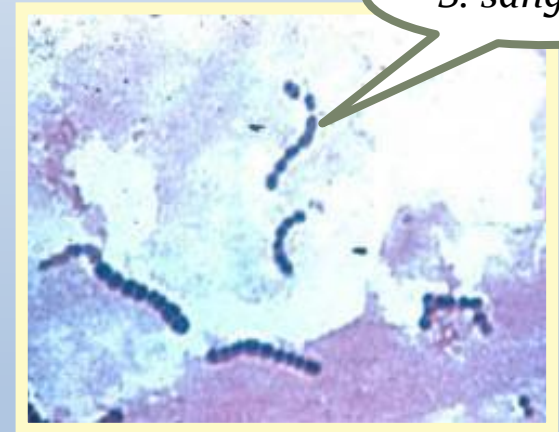
Veillonella

lebontja a tejsavat

S. salivarius

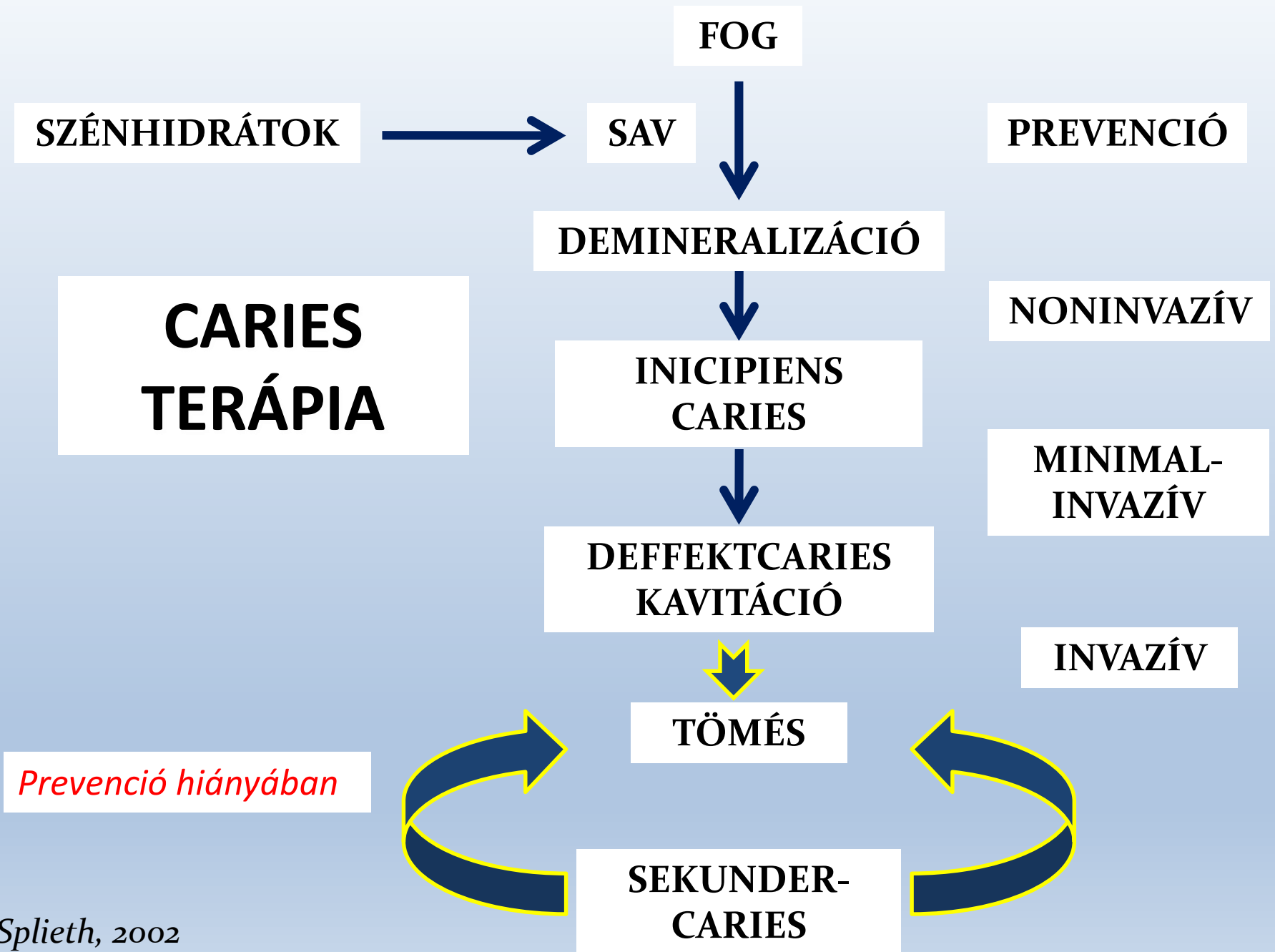
S. sanguinis

arginin deaminázt termelnek →
urea és ammónia részek segítségével növelik a
biofilm pH -ját

A preventív fogászat feladata

- **Primer prevenció**
betegség megelőzése
- **Secunder prevenció**
korai felismerés
progresszió meggátlása
minimál invazív beavatkozások
- **Tercier prevenció**
betegség ellátása
helyreállítás

A preventív fogászat feladata mikrobiológiai szemmel

- Rizikó páciensek felismerése
- Táplálkozási tanácsadás
- Szájhygiéné
- Fogak korai védelme, biofilm moduláció, barázda zárás, védőlakkok

- Caries korai felismerése, kezelése

Cariesrizikó páciensek kiszűrése

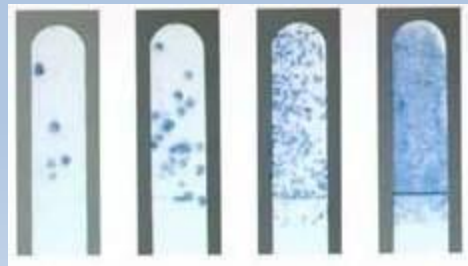
Rizikó páciens

- Két vagy több szuvas lézió
- Magas DMF index
- Helytelen táplálkozási szokások
- **Csökkent nyálszekréció**
- **Magas *S. mutans* szám (virulens *S. mut*)**

Cariesrizikó páciensek kiszűrése

- **Anya, apa szájlórájának ismerete (*S. mutans* transzmisszió szerepe)**
- Korai gyermekkori caries (ECC) felismerése
- DMF szám, incipiens caries klinikai követése
- **Nyálszekréció mérése**
- **Puffer kapacitás mérése**
- ***S. mutans*, *Lactobacillus* szám meghatározás**

Táplálkozás befolyásoló szerepe

- Ivóvíz (só) fluorozás
- Szénhidrát fogyasztási szokások (gyakoriság)
- Fehérje bevitel (preeruptív hatás)
- Savas ételek italok fogyasztása
- Cukros üdítők (szívószál, cumis üveg szindróma)
- Dohányzás, alkohol fogyasztás

Táplálkozás befolyásoló szerepe

Ma már vannak élelmiszerek, melyek segítenek a szuvasodás elleni harcban.

- **sajt (kemény)**

növelik a nyál termelődését

kalciumot, foszfátot kazeint tartalmaznak

- **tej**

tejfehérje, tejcukor (laktóz)

Streptococcusok zománchoz történő adhézióját képes csökkenteni

- **cukor mentes rágógumi**

- **olajok (olíva olaj, kókusz olaj)**

fogfelszínen védőréteget képeznek

a baktériumokat fogva tartják

Antibakteriális hatással bíró élelmiszerek

- hagyma

antibakteriális tartalmú

- zöld tea

katechinek antibakteriális hatású

- mazsola

antibakteriális, fogkő képződést gátolja

- torma

fogszuvasodást okozó baktériumok szaporodását
gátolja (sziningrin)

Egészséges szájlórát támogató élelmiszerek

- **szezámmag**

eltávolítja a foglepedéket, erősíti a fogzománcot, kalciumot tartalmaz,

(Archeológia ásatások alátámasztották, hogy azok az őse emberi törzsek, melyek rendszeresen nagy mennyiségben magvakkal táplálkoztak, ép és nagyon erős fogakkal rendelkeztek.)

- **kivi**

magas C-vitamint tartalmaz az íny egészségéhez nélkülözhetetlen

- **zeller**

alapos megrágást igényel, a nyálkiválasztódás serkentésével semlegesíti a baktériumokat,

- **víz fogyasztás** (nyál mennyiség növelése)

- **gyógyszerek** (nyál mennyiségét csökkenthetik)

Szájhigiéné

Fogkrémek

Magyaro. személyenként/év
fogkrém fogyasztás 3,44 db

Előny

eltávolítja a lepedéket biofilmet →redukálja a baktérium mennyiséget

Hátrány

összetevők

fluor mennyisége

triklozan tartalom

Fogkrémek antibakteriális hatása

ónfluorid

- ónfluorid-foszfát komplexet a zománc felszínén → plakk tapadás csökken
- baktériumok zománchoz, ill. egymáshoz történő tapadását befolyásolja
- tiol csoportot oxidálja → baktériumok savtermelését zavarja
- *S. mutans* extracelluláris poliszacharidjával interakcióba lép → szelektív redukció

amin-fluorid

baktériumok

- intracelluláris metabolizmusát gátolja
- sejt falának ellenálló képességét csökkenti
- kolonizációját gátolja

Fogkrémek antibakteriális hatása

- stevia
- garuda ayurveda

- **Parodontax**
echinacea, ratanhia, zsálya, mirha, kamilla, borsmenta, nátrium-hidrogén-karbonát

Fogkrémek antibakteriális hatása

Zendium

Fehérjék enzimek

Lacalut

aluminium-laktát
aluminium-fluorid
klórhexidin

Fogkrém problémák

Triklozan

Antibakteriális hatása kiemelkedő!!!!

Hátránya

- megzavarhatja az élőlények hormonháztartását: gátolja a férfi és a női nemi hormonok működését,
- hatással lehet a magzat növekedésére és fejlődésére
- károsítja a pajzsmirigy működését.
- daganatos betegséget, fejlődési rendellenességet májkárosodást okozhat

A fogkrémekben található triklozan elpusztíthatja a szájflóra, lenyelve pedig a bélflóra hasznos baktériumait!!!

Szájöblítők

Előny

- nedvesítik a nyálkahártyát,
- átmoszák a szájüreget → plakk-képződés gátlás
- üde leheletet biztosítanak (illatanyagok)
- antibakteriális hatásúak

Hátrány

- alkohol tartalom (toxikus hatás)
- nem szelektív az antibakteriális hatás
- jó baktériumok védelmének megszűnése eltolhatja a rossz baktériumok felé az arányt → **szájüregi betegségek, immunrendszer gyengülése**

Szájöblítők antibakteriális hatása

CHX (klórhexidin)

- a baktériumsejt membránon keresztüli anyagcseréjét akadályozza
- citoplazma membrán destrukcióját
- elhúzódó hatása van
- A hosszabb ideig tartó kezelések esetében, (például: gingivitis, parodontitis, traumák, ciszták) a 0,12-0,2%-os oldatát szokásos használni

Hátránya

- nyálkahártya deskvamáció
- fog elszíneződés
- **emeli a vérnyomást !!!**(napi 2x-i öblögetés 2-3,5 Hgmm) jelenség oka, hogy elpusztulnak a jótékony baktériumokat is, amelyek segítenek az érfal ellazulásában

Szájöblítők antibakteriális hatása

Listerine

- esszenciális olaj: 0,064% timol, 0,092% eukaliptol, 0,042% mentol, 0,06% metil szalicilát
- baktériumok sejtfalát szétroncsolja, gátolja az enzimatis aktivitásukat

Hátránya

Alkoholtartalom

American Dental Association 2009-es állásfoglalása szerint az orális rák és az alkohol tartalmú szájöblítők használata között nem lehet összefüggést kimutatni.

Szájöblítők antibakteriális hatása

Solumium Oral (ClO₂)

- Gyökös jellegű oxidálószer
- Valamennyi mikroba – baktériumok, vírusok, gombák és protozoonok – ellen hatékony

Hatása

- baktériumok celluláris folyamatait leállítja
- sejtfalon keresztüli anyagcsere transzportot akadályozza
- vírusok esetében protein képződést gátolja
- **nem alakul ki rezisztencia**
- Jól oldódik poláris és apoláris oldatokban
- **biofilm extracelluláris poliszacharidjával nem reagál**

Szájöblítők antibakteriális hatása

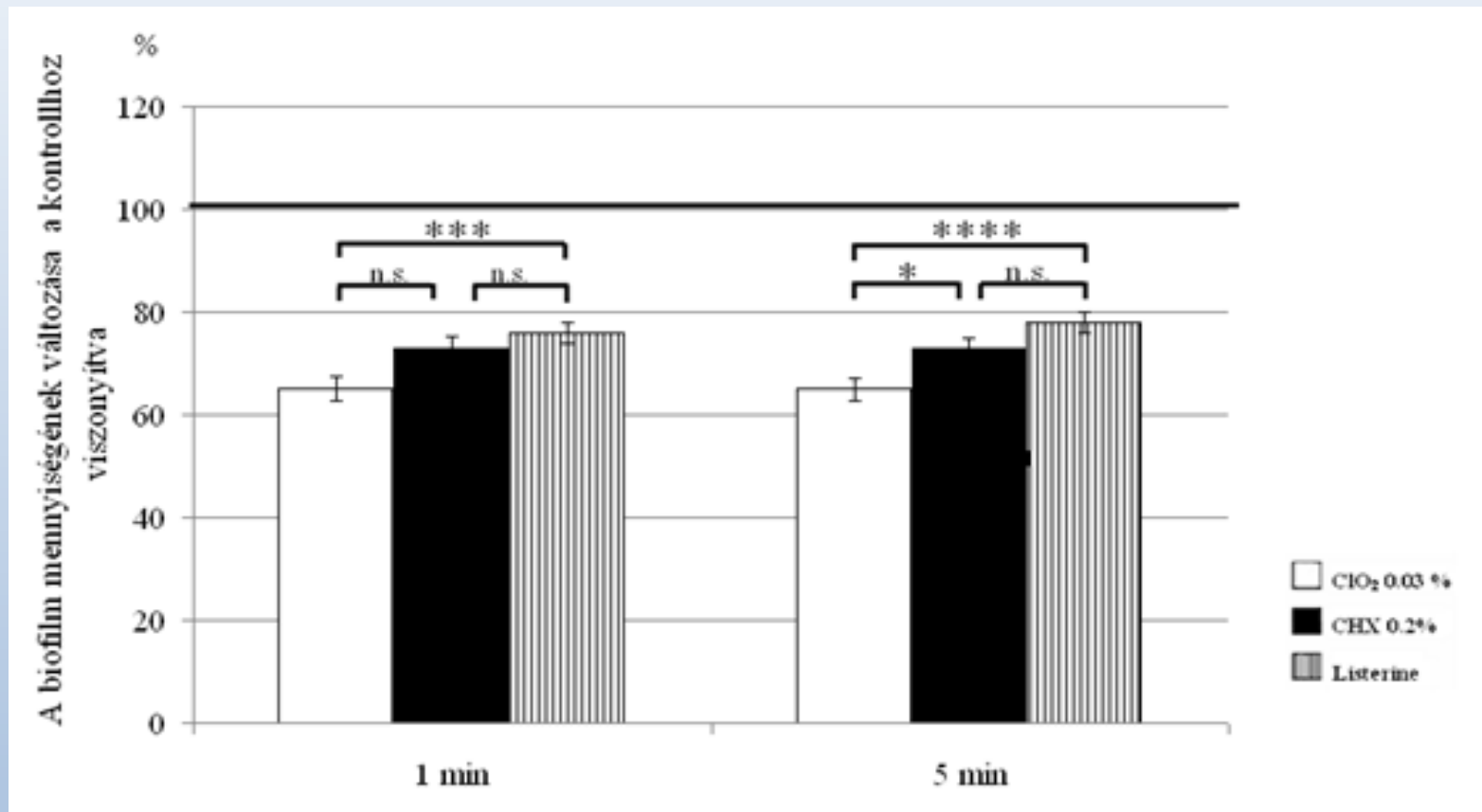
Természetes alapanyagú szájöblítők

- olajok (olíva, kókusz)
- gyógynövény tartalmú szerek
- só
  - ✓ visszaállítja a természetes pH-t
  - ✓ megakadályozza a fogkőképződést és a szuvasodást.
  - ✓ semlegesíti a szájflórát
- Mosson fogat tömény, 26%-os sóoldattal.
- Öblögessen 2 -3 percen keresztül tömény, 26%-os sóoldattal!!!!?????

Schüssler só + gyógynövény

Szájöblítők biofilm oldó képessége

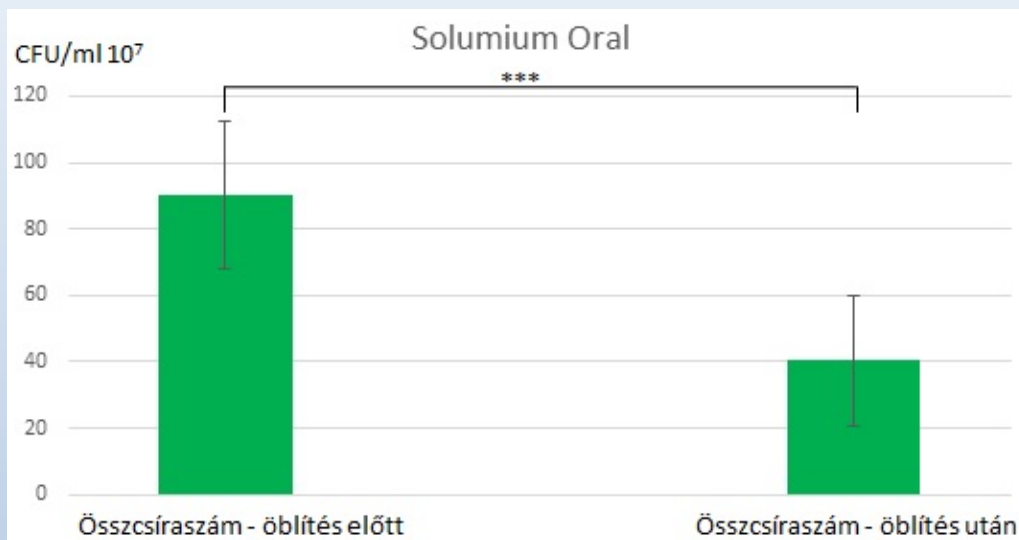
A ClO₂, CHX és Listerine® biofilm oldó kapacitása

A fiziológias sóoldathoz (100%) hasonlított, százalékban kifejezett változása a biofilm mennyiségének 1 és 5 perces behatás idő után (átlag $\pm$ SEM; *: $p < 0,05$; ***: $p < 0,001$; ****: $p < 0,0001$; ns = nincs szignifikancia)

Comparing the efficacy of hyper-pure chlorine-dioxide with other oral antiseptics on oral pathogen microorganisms and biofilm in vitro **A. Herczegh, M. Gyurkovics, Á. Ghidán, Zs. Lohinai. Acta Microbi. et Immun. 2013**

Szájöblítők biofilm oldó képessége

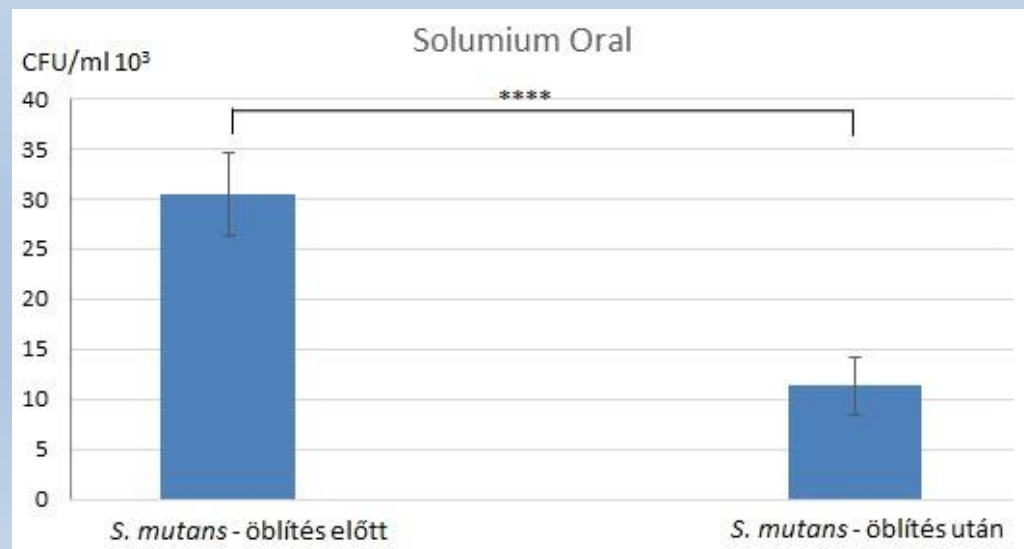

Solumium Oral hatása az összcsíraszám változásra

Összcsíraszám változás bemutatása öblítés előtt és után (átlag $\pm$ SEM; ***: $p < 0,001$)

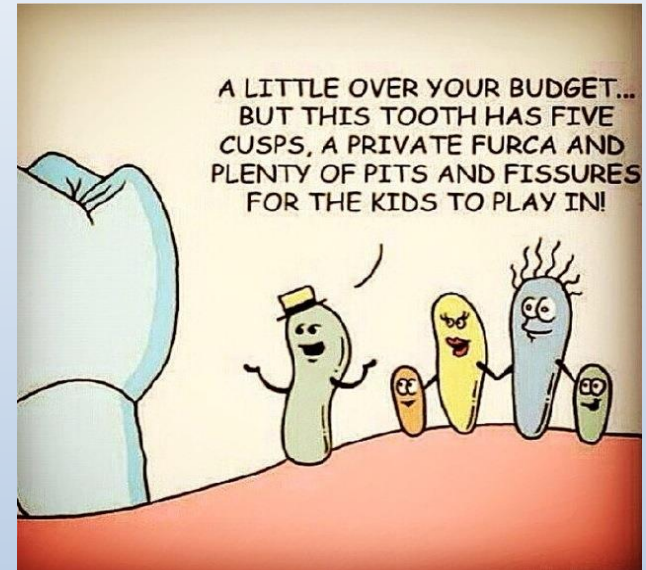
Solumium Oral hatása a *S. mutans* számának változására

S. mutans szám változás bemutatása öblítés előtt és után (átlag $\pm$ SEM; ****: $p < 0,0001$;))

Fogak korai védelme

Barázdazárás

- Elzárja a mikroorganizmusok számára a plakk retenciós helyeket
- Folyamatos ellenőrzés szükséges !!!!!

24 db 3 éve barázdazárt fogban 15 esetben találtak a dentinben mikroorganizmust klinikailag intakt zománc esetén

(Microbiological and electron microscopical study of occlusal hidden caries of sealed molars. J.J. de Soeut, A. Herczegh, J. de Graaff. Car. Res.1992)

Fogak korai védelme

Cervitex gél

- CHX és fluorid (900 ppm)

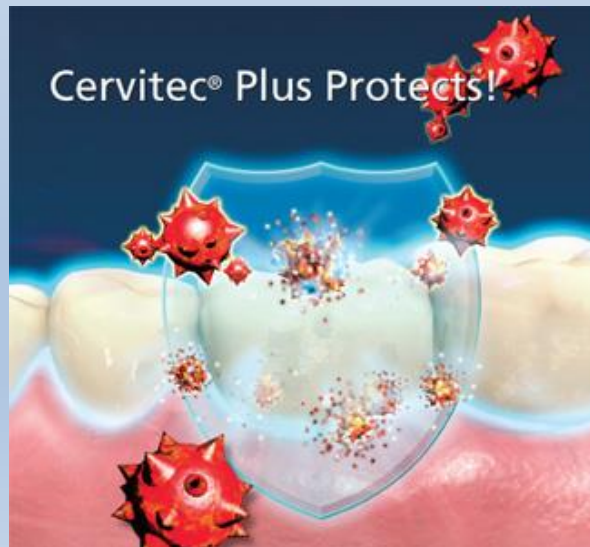

Cervitex Plus védőlakk

- CHX és thymol

Antibakteriális hatás

Magas *S. mutans* szám esetén javasolt

FREE SAMPLE
of Cervitex® Plus

Fogak korai védelme

Biofilm moduláció

Amorf kalciumfoszfát (ACP)

- rágógumik, gélek
- ACP oldatokban kazeinfoszfopeptid (CCP) – tejfehérje stabilizálja a Ca, P, F ionokat:
- a biofilm felveszi a CPP+ACP-t → nano részecskéként tapad meg a zománcfelszínen → savtermelődé → Ca, P és F ionok szabadulnak fel
- üveginomer tömőanyagokhoz is adagolható
- CAVE! Tejfehérje-allergia!

Fogak korai védelme

Biofilm moduláció

CPP-ACP-t tartalmazó készítmények hatása:

- Pufferolja a plakk pH-jának változásait
- Gyengíti a *S. mutans* és a *S. sobrinus* baktériumok szaporodóképességét és tapadását a fogfelszínhez
- Remineralizálja a zománc léziókat
- Optimalizálja a fluorid zománchoz történő eljutását és felvételét

Fogak korai védelme

CPP-ACP-t tartalmazó készítmények indikációja:

Remineralizáció elősegítése

- Fogszabályozó kezelés alatt
- Fogfehérítés után
- Professzionális fogtisztítást követően
- Hiperszenzitivitás kezelése, megelőzése
- Lokalizált zománc hipopláziák kezelése
- Xerostomia
- Sugárkezelés/kemoterápia
- Szénsavas, savas hatású üdítő italok gyakori fogyasztása

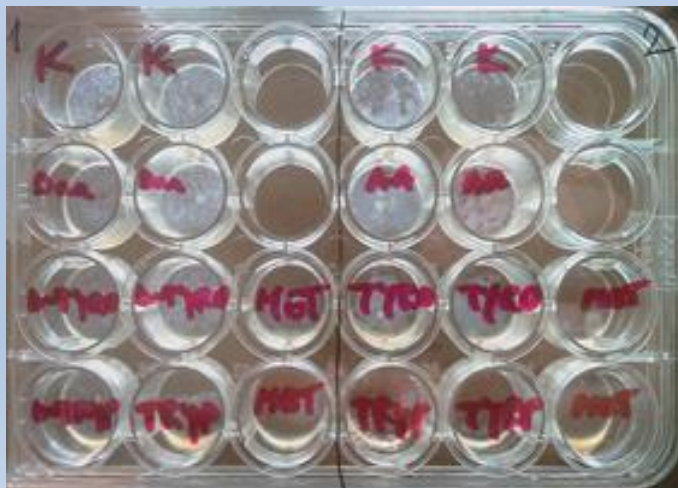

Fogak korai védelme

Biofilm moduláció

D- aminosavak

- Biofilm oldás fokozása
- Biofilm képződés megakadályozása D- metionin és D- triptofán csökkentette

Köszönöm a figyelmet!

